

فصل پنجم

معدن

مقدمه

آمارگیری از فعالیت های مربوط به معدن کشور و انتشار مستمر نتایج آن از سال 1333 توسط وزارت صنایع و معادن وقت آغاز شد. این آمارها هر سال همزمان با انتشار " آمار فعالیت های صنعتی " در ضمیمه ی نشریه ی مذکور به چاپ می رسید ولی از سال 1339 آمارهای مربوط در نشریه ای مستقل تحت عنوان "آمار فعالیت های معدنی ایران" منتشر شد اولین سرشماری از معدن کشور در آذرماه سال 1342 توسط وزارت اقتصاد اجرا شد و از سال 1342 تا سال 1353 دفتر آمار وزارت اقتصاد با استفاده از آمارهای دفاتر معدن نقاط مختلف کشور هر سال آماری از فعالیت های معدن جمع آوری و منتشر می کرد در سال 1353 دومین سرشماری از معدن کشور با همکاری مرکز آمار ایران و وزارت صنایع و معادن اجرا شد از سال 1353 تا سال 1357 مرکز آمار ایران به طور سالانه بخشی از معدن کشور را به عنوان معدن منتخب مورد آمارگیری قرار داد از سال 1357 تا سال 1363 به دلیل عدم اجرای طرح آماری و نیز فراهم نبودن آمارهای ثبتی جامع این بخش از فعالیت های اقتصادی دچار خلاء آماری شد.

در سال 1364 و 1365 مرکز آمار ایران به آمارگیری از معدن تحت پوشش بخش عمومی اقدام کرد و در سال 1366 سومین سرشماری از معدن کشور را به مرحله اجرا در آورد. از سال 1367 تا سال 1383 به استثنای سال 1370 آمارگیری از معدن کشور به طور سالانه انجام پذیرفته است .

اطلاعات این فصل مربوط به نتایج حاصل از سرشماری های معدن توسط مرکز آمار است .

تعاریف و مفاهیم به کار رفته در این فصل به شرح زیر است :

معدن : مجموعه کانسار (ذخیره معدنی که بهره برداری از آن اقتصادی می باشد) و ماشین آلات و تسهیلاتی است که به منظور اکتشاف ، تجهیز و بهره برداری و کانه آرایی از کانسار ایجاد شده است .

کانه آرایی نیز به کلیه عملیات فیزیکی و شیمیایی که به منظور جدا کردن قسمتی از مواد باطله از کانه و یا تفکیک کانه ها از یکدیگر صورت می گیرد اطلاق می شود .

معدن در حال بهره برداری : معدنی است که دارای مجوز بهره برداری از وزارت معدن و فلزات (برای معدن غیر از شن و ماسه) یا از شهرداریها و فرمانداریها (برای معدن شن و ماسه) می باشد و در سال آمارگیری ، حداقل مدت 30 روز به صورت پیوسته یا نا پیوسته مجموعه ای از عملیات استخراج (در پاره ای از موارد همراه با کانه آرایی) برای به دست آوردن کانه قابل فروش در آن انجام می شود .

مدیریت خصوصی : مدیریتی است که توسط افراد یا موسسات خصوصی اعمال می شود .

مدیریت عمومی : مدیریتی است که توسط وزارتخانه ها ، سازمانهای دولتی ، نهادهای انقلاب اسلامی ، بانکها و شهرداریها اعمال می شود .

شاغلان : کلیه افرادی هستند که در داخل یا خارج معدن به صورت تمام وقت یا پاره وقت برای معدن کار می کنند. شاغلان از نظر وظیفه ای که به عهده دارند به شاغلان خط تولید (ماهر و غیر ماهر (ساده)) و سایر شاغلان تفکیک می شوند .

شاغلان ماهر خط تولید: کارکنانی هستند که به اعتبار دانش فنی و تجربه ای که کسب کرده اند، توانایی انجام یک قسمت از کار فنی خط تولید را داشته باشند، مانند مهندسان، تکنسینهای فنی، استادکاران، سرکارگران، کارگران ماهر، تعمیرکاران و رانندگان.

شاغلان غیر ماهر (ساده) خط تولید: کارکنانی هستند که شغل مورد تصدی آنها در خط تولید نیاز به تعلیم و کسب تجربه ندارد، مانند کارگران ساده، باربران، بارگیران.

سایر شاغلان: کارکنانی هستند که در معدن یا دفتر مرکزی به کار اداری، مالی و خدماتی اشتغال دارند و عموماً کارمند نامیده می شوند.

جبران خدمات مزد و حقوق بگیران: عبارت است از مزد و حقوق و سایر پرداختیها (پول، کالا و ...) به مزد و حقوق بگیران.

مزد و حقوق: مجموع پرداختیهای کارگاه به صورت پول و یا کالا تحت عنوان مزد و حقوق به مزد و حقوق بگیران است.

سایر پرداختیها (پول، کالا و ...): شامل پاداش، اضافه کار، هزینه خوراک و پوشاک، هزینه ایاب و ذهاب، حق اولاد، حق عائله مندی، حق مأموریت، بدی آب و هوا، سهم کار فرما از بیمه های اجتماعی، خواروبار، بلیط اتوبوس و غیره ... به مزد و حقوق بگیران است.

تولید مواد معدنی: مجموع مواد معدنی حاصل از یک رشته فعالیت استخراج است که به اشکال گوناگون قابل عرضه به بازار می باشد. شایان ذکر است که در بعضی از رشته فعالیتها یا معادن، مواد معدنی به همان صورتی که از کنسار استخراج می شود عرضه می گردد در صورتی که بعضی دیگر از رشته فعالیتها یا معادن مواد استخراج شده پس از انجام عملیات فیزیکی یا شیمیایی لازم به منظور جدا کرده قسمتی از مواد باطله، تفکیک کانه ها و یا افزایش عیار ماده خام به بازار عرضه می شود. ضمناً در یک رشته فعالیت ممکن است چند ماده معدنی به دست آید مثلاً در رشته فعالیت استخراج سنگ مس، سنگ مس، کنسانتره مس و کنسانتره مولیبدن حاصل می شود که مجموع آنها تولید رشته فعالیت مزبور محسوب می شود.

ارزش تولیدات: ارزش مواد معدنی استخراج شده و سایر تولیدات معدن به قیمت تولید کننده یعنی قیمت فروش به مشتریان در محل معدن است.

سرمایه گذاری (ارزش تغییرات اموال سرمایه ای): عبارت از تغییرات ایجاد شده در ارزش اموال سرمایه ای (ماشین آلات، ابزار و وسایل کار با دوام و تجهیزات اداری وسایل نقلیه، ساختمان و زمین، راه اختصاصی، توسعه و اکتشاف و سایر) شامل ارزش خرید، تحصیل یا ساخت اموال سرمایه ای جدید و هزینه تعمیرات اساسی اموال سرمایه ای موجود در معدن، منهای ارزش فروش یا انتقال اموال سرمایه ای.

ارزش افزوده: عبارت است از ارزش دریافتیها (ستاندها) منهای ارزش پرداختیها (دادها)

ارزش دریافتهای (ستاندها) : عبارت است از ارزش تولیدات مواد معدنی ، سایر تولیدات ، ساخت و تعمیرات اساسی اموال سرمایه ای توسط شاغلان و سایر دریافتهای معدن که شامل دریافتهای بابت کارهای کنتراتی ، تعمیرات جزئی ساختمان و لوازم و تجهیزات اداری ، تعمیرات جزئی ماشین آلات آزمایشگاه و می باشد .

ارزش پرداختیهای (دادهها) : عبارت است از ارزش مواد و ابزار و وسایل کار کم دوام ، سوخت مصرف شده آب و برق خریداری شده و سایر پرداختیهای که شامل پرداختی بابت کارهای کنتراتی ، تعمیرات جزئی ساختمان و لوازم و تجهیزات اداری ، تعمیرات جزئی ماشین آلات آزمایشگاه و می باشد .

شرکت تعاونی : شرکتی است متشکل از اشخاص حقیقی با حداقل 7 عضو که تمام یا حداقل 51 درصد از سرمایه آن به وسیله اعضاء تامین گردد و طبق مقررات موجود در قانون بخش تعاونی به ثبت رسیده باشد. یادآوری می شود که قبل از تعیین حداقل اعضاء شرکتهای تعاونی براساس قانون مزبور ، بعضی از شرکتهای تعاونی با اعضاء کمتر از 7 نفر تشکیل شده است .

شرکت تعاونی معدنی : شرکت تعاونی است که در زمینه استخراج ، بهره برداری و فروش مواد معدنی استخراج شده از معدن فعالیت دارد .

گزیده اطلاعات:

در سال 1390، تعداد معدن در حال بهره برداری استان 66 معدن با 1122 نفر شاغل بوده که از این تعداد 60 معدن، مربوط به معدن استخراج سنگ ، شن و ماسه و...می باشد. کارکنان خط تولید شامل 560 نفر ماهر، 385 کارگر ساده ، 178 سایر افراد بوده است.

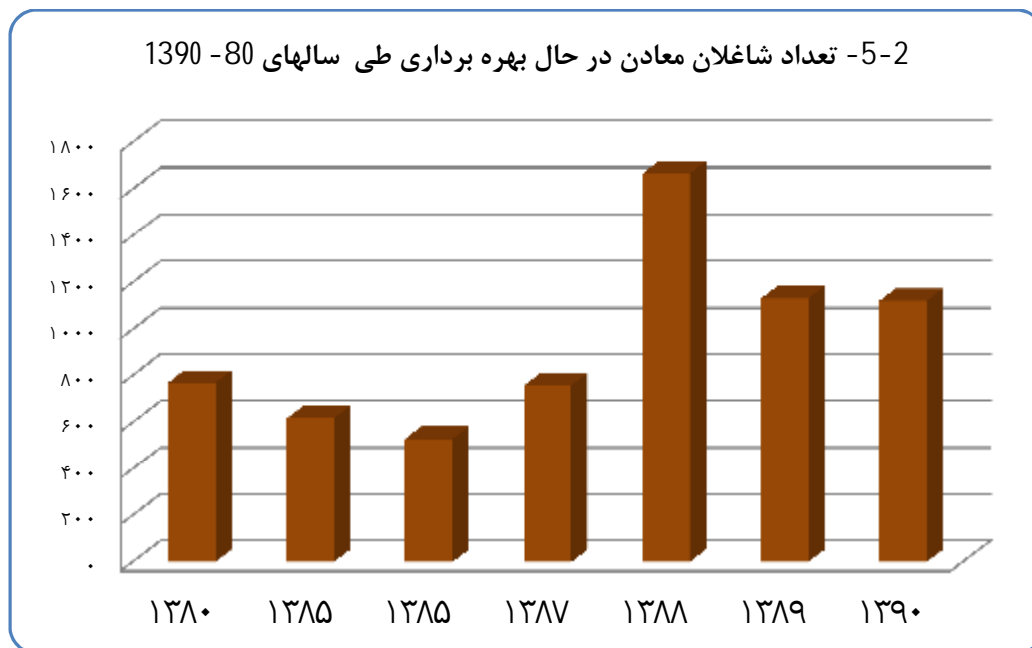
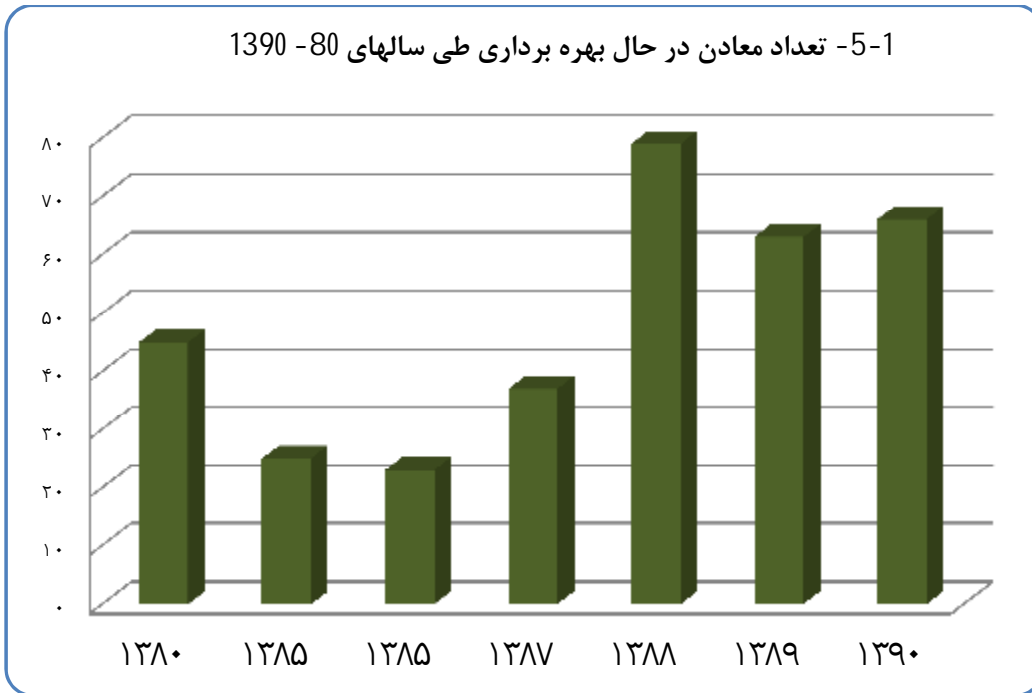
مقدار تولید مواد معدنی معادل ، 9786 هزارتن با ارزش 496106میلیون ریال بوده است. و همچنین میزان ارزش افزوده این بخش نیز در سال 1390 معادل 352155 میلیون ریال بوده است. معادل 53 درصد ارزش افزوده مربوط به استخراج سنگ و شن و ماسه بوده است.

در سال 1390 تعداد 45 شرکت تعاونی معدنی با 318 عضو و 401 شاغل مزد و حقوق بگیر در زمینه فعالیت های معدنی فعالیت داشته اند.

5-1- مشخصات عمومی معادن در حال بهره برداری بر حسب فعالیت (مبالغ به میلیون ریال)

سال و فعالیت	تعداد معادن			جمع	تعداد شاغلان	جبران خدمات مزد و حقوق بگیران
	مدیریت عمومی	مدیریت خصوصی	مدیریت خاص			
.....1380	8	37	45	769	12047	
.....1385	2	23	25	617	15232	
.....1386	0	23	23	530	19604	
.....1387	0	37	37	756	32468	
.....1388	2	77	79	1666	83866	
.....1389	0	63	63	1132	58590	
.....1390	0	66	66	1121	72506	
.....استخراج زغال سنگ	0	0	0	0	0	
.....استخراج سنگ آهن	0	3	3	130	10704	
.....استخراج سنگ های فلزی غیر آهنی	0	0	0	0	0	
.....سرب و روی	0	0	0	0	0	
.....سنگ طلا	0	0	0	0	0	
.....سنگ مس	0	0	0	0	0	
.....کرومیت	0	4	4	37	2350	
.....منگنز	0	0	0	0	0	
.....بوکسیت	0	0	0	0	0	
.....کبالت	0	0	0	0	0	
.....آنتیموان	0	0	0	0	0	
.....تیتانیوم	0	0	0	0	0	
.....استخراج سنگ ، شن و ماسه و	0	60	60	954	59453	
.....شن و ماسه	0	23	23	426	28470	
.....سنگ های تزئینی	0	3	3	50	2681	
.....سنگ لاشه	0	15	15	190	11185	
.....سنگ بالاست	0	0	0	0	0	
.....سنگ آهک	0	7	7	94	5177	
.....سنگ گچ	0	12	12	194	11940	

ماخذ: مرکز آمار ایران (برم)

مبنا جدول 5-1

سالنامه آماری استان هرمزگان ۱۳۹۱

۵- معدن

2-5- تعداد معادن در حال بهره برداری برحسب فعالیت

سال	جمع	استخراج ذغال سنگ	استخراج سنگ آهن
.....1380	45	0	1
.....1385	25	0	1
.....1386	23	0	1
.....1387	37	0	1
.....1388	79	0	1
.....1389	63	0	3
.....1390	66	0	3

سال	استخراج سنگهای فلزی غیر آهن	استخراج مواد معدنی و شیمیایی	استخراج سنگ، شن و ماسه
.....1380	1	2	41
.....1385	2	0	22
.....1386	0	0	22
.....1387	3	0	33
.....1388	3	0	75
.....1389	3	0	57
.....1390	3	0	60

ماخذ: مرکز آمار ایران (ر.م)

3-5- تعداد شاغلان معدن در حال بهره برداری برحسب فعالیت

کارکنان خط تولید			جمع	سال و فعالیت
تکنسین ها	ساده	ماهر		
-	279	361	6681380
21	206	85	6171385
22	154	85	5301386
33	247	133	7561387
73	635	265	16661388
45	417	245	11321389
-	385	560	11211390
0	0	0	0 استخراج زغال سنگ
-	51	49	130 استخراج سنگ آهن
-	13	19	37	استخراج سنگ های فلزی غیر آهنی
0	0	0	0 سرب و روی
0	0	0	0 سنگ مس
-	13	19	37 کرومیت
0	0	0	0 تیتانیوم
-	321	491	954	استخراج سنگ و شن و ماسه
-	156	205	426 شن و ماسه
-	23	18	50 سنگ تزئین
-	58	99	190 سنگ لاشه
-	21	63	94 سنگ آهک
-	63	106	195 سنگ گچ

>

3-5- تعداد شاغلان معدن در حال بهره برداری برحسب فعالیت

سایر کارکنان (اداری، مالی و خدماتی)	کارکنان خط تولید		سال و فعالیت
	امور حمل و نقل	مهندسين	
28	-	-1380
98	165	421385
78	167	241386
115	196	321387
237	380	761388
154	218	531389
178	-	-1390
0	0	0 استخراج زغال سنگ
30	-	- استخراج سنگ آهن
6	-	-	استخراج سنگ های فلزی غیر آهنی
0	0	0 سرب و روی
0	0	0 سنگ مس
6	-	- کرومیت
0	0	0 تیتانیوم
141	-	-	استخراج سنگ و شن و ماسه
65	-	- شن و ماسه
8	-	- سنگ تزئین
33	-	- سنگ لاشه
10	-	- سنگ آهک
25	-	- سنگ گچ

مأخذ - مرکز آمار ایران. (ر. پ.)

4-5- مقدار و ارزش تولید مواد معدنی، معادن در حال بهره برداری برحسب فعالیت: 1390

ارزش (میلیون ریال)		مقدار تولید (تن)		فعالیت
1390	1389	1390	1389	
496106	592105	9786000	7384850	جمع
0	0	0	0استخراج زغال سنگ
154962	97705	761000	587685استخراج سنگ آهن
28935	7221	23000	5661	استخراج سنگ های فلزی غیر آهنی
0	0	0	0سرب و روی
0	0	0	0سنگ مس
28935	7221	23000	5661کرومیت
0	0	0	0تیتانیوم
312210	239979	9002000	6791504	استخراج سنگ و شن و ماسه
144230	79787	4260000	1867122شن و ماسه
8340	11273	75000	97948سنگ تزئین
62470	45684	1939000	1916169سنگ لاشه
24613	22785	1007000	889971سنگ آهک
72557	80450	1721000	2020294سنگ گچ

مأخذ- مرکز آمار ایران. (ر . پ) .

5-5- ارزش افزوده و ارزش پرداختیها و دریافتیهای معادن در حال بهره برداری برحسب فعالیت : 1390
(میلیون ریال)

دریافتی ها (ستانده ها)	پرداختی ها (داده ها)	ارزش افزوده	فعالیت
510496	158341	352155	جمع
0	0	0 استخراج زغال سنگ
158483	18410	140073 استخراج سنگ آهن
28973	2360	26613	استخراج سنگ های فلزی غیر آهنی
0	0	0 سرب و روی
0	0	0 سنگ مس
28973	2360	26613 کرومیت
0	0	0 تیتانیوم
323041	137571	185469	استخراج سنگ و شن و ماسه
150728	80930	69797 شن و ماسه
8605	1993	6612 سنگ تزئین
65247	18821	46426 سنگ لاشه
24785	9631	15154 سنگ آهک
73676	26196	47480 سنگ گچ

مأخذ - مرکز آمار ایران. (ر . پ) .

۵-۶- ارزش موجودی سرمایه معدن در حال بهره برداری استان برحسب فعالیت و نوع اموال سرمایه ای :
1390 (میلیون ریال)

وسایل نقلیه	ماشین آلات، ابزار ووسایل کاربادوام و تجهیزات اداری	جمع	فعالیت
792	50928	55367	جمع
0	0	0 استخراج زغال سنگ
721	23278	27590 استخراج سنگ آهن
0	163	163	استخراج سنگ های فلزی غیر آهنی
0	0	0 سرب وروی
0	0	0 سنگ مس
0	163	163 کرومیت
0	0	0 تیتانیوم
71	27487	27613	استخراج سنگ وشن وماسه
71	26765	26891 شن وماسه
0	0	0 سنگ تزئین
0	48	48 سنگ لاشه
0	0	0 سنگ آهک
0	674	674 سنگ گچ

>

6-5- ارزش موجودی سرمایه معدن در حال بهره برداری استان برحسب فعالیت و نوع اموال سرمایه ای :
1390 (میلیون ریال)

فعالیت	ساختمان بدون زمین	راه اختصاصی	توسعه و اکتشاف	نرم افزارهای رایانه ای	تجهیزات اداری
جمع	285	1860	0	2	1500
..... استخراج زغال سنگ	0	0	0	0	0
..... استخراج سنگ آهن	230	1860	0	2	1500
استخراج سنگ های فلزی غیر آهنی	0	0	0	0	0
..... سرب وروی	0	0	0	0	0
..... سنگ مس	0	0	0	0	0
..... کرومیت	0	0	0	0	0
..... تیتانیوم	0	0	0	0	0
استخراج سنگ وشن وماسه	55	0	0	0	0
..... شن وماسه	55	0	0	0	0
..... سنگ تزئین	0	0	0	0	0
..... سنگ لاشه	0	0	0	0	0
..... سنگ آهک	0	0	0	0	0
..... سنگ گچ	0	0	0	0	0

مأخذ- مرکز آمار ایران. (ر . پ) .

7-5- مشخصات عمومی شرکت های تعاونی معدنی فعال به تفکیک شهرستان

شهرستان	تعداد	عضو	شاغلان مزد و حقوق بگیر	سرمایه (هزار ریال)
.....1375	7	49	42	1372100
.....1380	8	76	63	1969050
.....1385	10	87	115	5961250
.....1386	12	101	136	7992750
.....1387	12	106	143	8012845
.....1388	17	123	214	7827900
.....1389	19	137	228	7829300
.....1390	45	318	401	6305390
.....1391	36	258	302	3452890
.....ابوموسی	0	0	0	0
.....بستک	3	21	26	14700
.....بشاگرد	1	7	7	700
.....بندرعباس	10	71	54	34700
.....بندرلنگه	2	14	11	2100
.....پارسیان	5	37	37	2007840
.....جاسک	1	7	7	700
.....حاجی آباد	3	21	21	12600
.....خمیر	4	30	31	1363000
.....رودان	5	36	83	15150
.....سیریک	1	7	10	700
.....قشم	0	0	0	0
.....میناب	1	7	15	700

مأخذ- اداره کل تعاون ، کار و رفاه اجتماعی استان هرمزگان